

**ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
СХІДНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СЛОВ'ЯНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Затверджую:
Голова приймальної комісії
ВНЗ в.о. ректора
«Східно-європейський
слов'янський університет»
к.і.н. О.М. Несух
28 лютого 2019 р.

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
З ГЕОГРАФІЇ**

**для вступу на навчання для здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
на базі повної загальної середньої освіти
за спеціальністю 073 – «Менеджмент»**

Розроблено на засіданні кафедри
менеджменту
(Протокол від «20» лютого 2019 р. № 7)

Схвалено Вченою Радою
(Протокол № 7 від 28 лютого 2019 р.)

Ужгород – 2019

Програма фахового вступного іспиту для вступу на навчання для здобуття освітнього ступеня «бакалавр» на базі повної загальної середньої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Укладачі: к.і.н. Павлишин Л.В.

1. Загальні положення (мета, завдання)

Програму вступних випробувань з географії розроблено на основі чинної програми з географії загальноосвітніх навчальних закладів (основна школа). Обсяг знань географічної номенклатури, термінів і понять визначається в межах діючої програми чинних підручників.

Мета вступного випробування з географії – оцінити ступінь підготовленості вступників до навчання у вищих навчальних закладах.

Завдання вступного випробування з географії:

- визначити рівень набутих знань і умінь;
- оцінити сформованість комплексного, просторового, соціально орієнтованого уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів;
- перевірити здатність застосовувати географічні знання та набуті уміння для аналізу природних, суспільних і господарських процесів, подій, явищ;
- встановити ступінь сформованості географічних компетенцій, географічної культури.

Кожен варіант налічує *12 тестових завдань* різних типів і рівнів. На його виконання відводиться 45 хвилин.

2. Теми, що виносяться на вступний іспит

1. Загальна географія

Географія як наука, розвиток географічних досліджень. Об'єкт та предмет вивчення географії. Розвиток уявлень про форму, розміри та рухи Землі. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи. Сучасні географічні дослідження та їх значення. Картографічні проєкції та спотворення. Елементи градусної сітки. Легенда карт. Види масштабу. Класифікація карт. Топографічні карти та їх практичне використання. Визначення напрямків географічних координат об'єктів, абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Способи вимірювання відстаней на різних географічних і топографічних картах. Орієнтування на місцевості за місцевими ознаками. Значення карт у житті людини. Літосфера та рельєф.

Внутрішня будова Землі. Геологічне літочислення, геологічний вік, геохронологічна таблиця. Внутрішні процеси в літосфері. Рухи літосферних плит. Походження материків і океанів. Вулкани та землетруси, райони їх поширення. Зовнішні сили, що змінюють земну поверхню. Корисні копалини їх класифікація за походженням. Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. Рельєф дна Світового океану. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф.

Атмосфера та клімат. Теплові пояси та їх межі (тропіки і полярні кола). Температура земної поверхні та повітря, її зміни з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Атмосферний тиск його вимірювання. Основні пояси атмосферного тиску Землі. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Вода в атмосфері. Вологість повітря. Хмари. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі. Повітряні маси й атмосферні фронти.

Кліматичні пояси та області. Кліматична карта Залежність клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до морів, рельєфу, антропогенного впливу.

Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Суходіл в океані. Властивості вод Світового океану та причини її неоднорідності. Водні маси. Рух води в Світовому океані. Морські течії. Води суходолу. Річка та її частини. Елементи річкової долини. Річкові басейни. Живлення та режим річок. Озера, їх походження. Болота. Льодовики, багаторічна мерзлота. Підземні води. Джерела. Штучні водойми. Використання Світового океану та вод суходолу в господарській діяльності людини. Біосфера.

Ґрунти, їхні властивості та відмінності. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Вплив біосфери на інші оболонки. Вплив

людини на біосферу. Охорона біосфери. Географічна оболонка. Загальні закономірності природи Землі. Загальні закономірності географічної оболонки: цілісність, кругообіг речовин та енергії, ритмічність, комплексність. Зональні та азонанальні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людини.

II. Географія материків і океанів

Предмет вивчення географії материків і океанів. Значення та завдання курсу «Географія материків і океанів». Основні географічні закономірності розвитку природи Землі: закономірності формування рельєфу, клімату, географічних поясів та природних зон. Формування зональних та азонанальних природних комплексів на материках.

Океани: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Північний Льодовитий океан. План характеристики природного комплексу океану. Особливості фізико-географічного положення океанів. Історичні відомості про освоєння та дослідження різних частин Світового океану. Геологічна будова та рельєф дна океанів. Характерні риси клімату. Властивості водних мас та океанічні течії. Своєрідність органічного світу океанів. Природні ресурси океанів та їх використання. Проблема забруднення океанічних вод.

Материки.

1. *Африка.* Особливості фізико-географічного положення. Геологічна будова. Основні форми рельєфу материка. Корисні копалини та закономірності їх розміщення на материках. Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу: головні річкові системи, озера, басейни підземних вод, їх гідрологічні особливості. Природні зони та закономірності їх розміщення. Особливості ґрунтового, рослинного покриву та тваринного світу. Найбільші національні парки. Населення.

2. *Австралія.* Своєрідність географічного положення материка. Історія відкриття і дослідження. Форми рельєфу та корисні копалини Австралії. Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси та типи клімату Австралії. Води суходолу. Природні зони. Населення, його склад та розміщення.

3. *Південна Америка.* Особливості фізико-географічного положення. Геологічна будова. Основні форми рельєфу. Закономірності поширення родовищ корисних копалин. Своєрідність клімату материка. Кліматичні пояси і області. Найбільші річки та озера. Природні зони. Ґрунти, рослинний покрив та тваринний світ. Зміна природних комплексів людиною. Походження та формування сучасного населення, його расовий склад та розміщення.

4. *Антарктида.* Своєрідність географічного положення материка. Відкриття Антарктиди та сучасні наукові дослідження материка. Міжнародне співробітництво у дослідженні природних умов і природних ресурсів.

Географічна будова та рельєф поверхні. Кліматичні умови. Рослинний і тваринний світ. Природні ресурси та їх охорона.

5. *Північна Америка.* Фізико-географічне положення материка. Геологічна будова та основні форми рельєфу материка. Корисні копалини, закономірності їх поширення. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Основні річкові системи. Найбільші озера, їх походження. Ґрунти, рослинний покрив і тваринний світ. Висотна поясність Кордильєр. Природоохоронні території. Найвідоміші національні парки. Особливості заселення Північної Америки. Населення, його расовий і етнічний склад.

6. *Євразія.* Фізико-географічне положення материка. Історія відкриття і дослідження окремих територій материка. Геологічна будова. Сейсмічно активні області. Основні форми рельєфу материка. Найбільші рівнини і гори. Корисні копалини, закономірності їх походження. Особливості формування клімату, кліматичні пояси і типи клімату. Внутрішні води. Сучасне зледеніння. Природні зони. Особливості їх розміщення на території материка. Ґрунти, рослинний покрив і тваринний світ природних зон. Висотна поясність у горах материка. Зміна природи людиною. Населення. Расовий та етнічний склад. Розміщення населення на материк.

III. Фізична географія України

1. Україна та її географічні дослідження.

Географічне положення, формування території України. Загальні відомості про Україну. Формування території, сучасні розміри, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення, кордони, розташування території України стосовно годинних поясів. Місце України на політичній та економічній карті світу. Господарська оцінка економіко-географічного положення.

2. Природні умови і ресурси України.

Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси. Основні риси рельєфу: низовини, височини, гори. Тектонічні структури, їх будова та рухи. Особливості геологічної будови території України. Геоморфологічна будова. Мінерально-сировинні ресурси та їх класифікація. Закономірності поширення, характеристика та господарська оцінка паливних, рудних і нерудних корисних копалин. Кліматичні умови та ресурси. Типи повітряних мас. Розподіл температури повітря і опадів на території України. Основні кліматичні показники. Сезонні особливості клімату.. Кліматичні ресурси. Метеоспостереження, прогнози погоди. Внутрішні води та водні ресурси. Загальні гідрологічні особливості території України. Основні річкові басейни. Канали. Болота, їх типи і поширення. Озера і водосховища. Підземні води. Неприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання і охорони. Ґрунти, рослинний

покров, тваринний світ. Ґрунтовий покрив. Умови ґрунтоутворення, властивості, основні генетичні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів України. Господарське використання ґрунтів. Земельні ресурси України. Охорона земельних ресурсів. Різноманітність видового складу рослинності, закономірності поширення рослинності. Рослинні комплекси лісів, степів, луків. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення. Зелена книга України. Різноманітність видового складу тварин. Фауністичний склад лісів, степів, луків, боліт, водойм. Тваринні ресурси, заходи з їх охорони і відтворення. Червона книга України.

3. Природні комплекси України

Природно-територіальні комплекси. Умови розвитку й характерні риси природних комплексів. Взаємодія чинників і компонентів ПТК. Ландшафти та їх класифікація. Фізико-географічне районування України, його наукове і практичне значення. Мішані та широколистяні ліси. Господарська характеристика природних зон, проблеми використання природних ресурсів й охорони природи. Гірські природні комплекси. Природногосподарська характеристика гірських областей, проблеми використання ресурсів й охорони природи. Природні комплекси морів. Природногосподарська характеристика морів, проблеми використання ресурсів та охорони природи. 4. Використання природних умов і ресурсів та їх охорона. Геоекологічна ситуація. Геоекологічна ситуація. Основні забруднювачі навколишнього середовища. Вплив геоекологічної ситуації на населення. Використання й охорона природних умов і ресурсів. Природоохоронні заходи. Законодавчі акти про природно-заповідний фонд. Категорії природно-заповідного фонду. Природоохоронні комплекси. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища.

IV. Загальні положення економічної та соціальної географії

1. Економічна та соціальна географія як наука. Предмет економічної та соціальної географії. Економічна та соціальна географія в системі географічних наук. Зв'язок економічної та соціальної географії з іншими науками. Методи економіко-географічних досліджень.

2. Населення. Кількість, розміщення, статеві і вікові структури населення. Поняття "природний рух населення". Відтворення населення. Демографічні процеси і демографічна політика. Механічний рух (міграції) населення. Міграційні процеси і міграційна політика держав. Статеві-віковий склад населення, його наслідки. Система розселення населення. Міське і сільське населення. Типи населених пунктів. Урбанізація. Субурбанізація. Міські агломерації. Типи міст за розмірами та за функціями. Типи сільських поселень, особливості їх розміщення. Трудові ресурси та зайнятість населення. Взаємодія суспільства і природи. Географічне середовище як сфера взаємодії

суспільства і природи. Ресурсозабезпеченість. Природокористування: раціональне і нераціональне.

3. Господарство Загальна характеристика господарства. Поняття про господарство і національний господарський комплекс. Міжнародний географічний поділ праці. Форми суспільної організації виробництва. Інфраструктура, її види. Поняття про територіальну структуру господарства. Значення зовнішніх економічних зв'язків у господарстві країни. Економічний потенціал. Показники соціально-економічного розвитку. Валовий національний продукт, національний доход. Показники якості життя. Промисловість як сфера матеріального виробництва. Галузева структура паливної промисловості. Сировинна база. Вугільна промисловість. Нафтова промисловість. Газова промисловість. Електроенергетика. Основні типи електростанцій. Альтернативні способи одержання енергії. Чорна металургія. Сировинна база. Чинники розміщення. Кольорова металургія. Склад і сировинна база. Чинники розміщення підприємств галузі. Роль машинобудування у господарстві держави. Структура галузі. Міжгалузеві та внутрішньогалузеві зв'язки. Чинники розміщення: наукоємні, трудомісткі і металомісткі галузі. Хімічна промисловість, її галузева структура. Природно-сировинна база хімічної промисловості і використання відходів. Структура та значення лісової та деревообробної промисловості, особливості її розміщення. Целюлозно-паперове і лісохімічне виробництво. Галузева структура промисловості будівельних матеріалів. Чинники розвитку і розміщення. Сировинна база. Галузева структура легкої промисловості. Галузевий склад харчової промисловості. Сільське господарство. Значення сільського господарства в економіці держави. Галузева структура сільського господарства. Зв'язок сільського господарства з іншими галузями. Природно-географічні фактори розвитку сільського господарства. Сільськогосподарські угіддя, їх структура. Меліорація земель. Галузева структура і виробничі особливості рослинництва. Тваринництво, його структура. Кормова база тваринництва. Роль транспорту в розвитку господарства країни. Соціальна сфера. Галузі соціальної сфери. Сфера послуг. Галузі виробництва товарів народного споживання їх значення.

V. Економічна і соціальна географія України

1. Населення України Заселення території України. Кількість, розміщення, статеві і вікові структури населення. Територіальні чинники розміщення та густоти населення. Природні й економічні умови, які впливають на основні показники розміщення населення. Природний рух населення. Демографічна ситуація. Міграція населення, її види та причини. Українська діаспора та причини її виникнення. Національний склад населення. Етнографічні групи. Регіональні відмінності духовної культури населення (мова, релігії, звичаї). Урбанізація та регіональні відмінності в її рівнях. Типи міських поселень.

Функції міст і міські агломерації. Сільське розселення та його територіальні відмінності, соціальні проблеми. Трудові ресурси, зайнятість населення.

2. *Господарство України* Загальна характеристика господарства, економічний потенціал. Основні риси структури господарства. Сучасні проблеми розвитку та територіальної організації господарства. Розвиток ринкової інфраструктури в Україні. Загальна характеристика розвитку та розміщення промисловості. Сучасні проблеми і перспективи розвитку та розміщення промисловості. Паливна промисловість. Вугільна промисловість. Нафтова і газова промисловість. Торф'яна, горючешланцева промисловість. Електроенергетика. Металургійна промисловість. Кольорова металургія. Машинобудівна та металообробна промисловість. Хімічна промисловість. Лісова промисловість. Деревообробна промисловість. Промисловість будівельних матеріалів. Харчова промисловість. Земельний фонд. Меліорація земель. Рослинництво. Зернові культури. Вирощування технічних культур, картоплі й овочів. Садівництво, ягідництво і виноградарство. Тваринництво. Рибне господарство. Соціальна сфера. Галузева структура, значення. Сфера послуг. Структура галузі. Рекреаційно-туристське господарство. Проблеми і перспективи розвитку галузі. Транспорт і зовнішньоекономічні зв'язки України. Основні види транспорту, їх характеристика. Особливості розміщення. Географія перевезень. Залізнична мережа України. Автомобільний транспорт, найважливіші автомагістралі. Трубопровідний транспорт, транзитні шляхи транспортування нафти і газу. Водний транспорт, морські і річкові порти. Повітряний транспорт. Зовнішньоекономічні зв'язки України.

3. *Економіко-географічні райони України* Характеристика економічних районів. Економіко-географічна характеристика (за типовим планом: економіко-географічне положення та його господарська оцінка; природні умови і ресурси; населення і трудові ресурси; особливості галузевої та регіональної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, основні його види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки; регіональні відмінності).

VI. Економічна та соціальна географія світу

1. *Загальна економіко-географічна характеристика світу* Сучасна політична карта світу. Етапи формування політичної карти світу. Форми правління й адміністративно-територіальний устрій країн. Сучасна політична карта Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії й Океанії. Міжнародні організації. Населення. Кількість населення світу та його динаміка. Етнічний (національний) склад населення. Найчисленніші народи і мовні сім'ї. Релігії народів світу. Нерівномірність розміщення населення на Землі. Географія світових природних ресурсів. Природні ресурси світу: мінеральні, водні, земельні, лісові, рекреаційні, Світового океану. Ресурсозабезпеченість і

ресурсозбереження. Світове господарство. Географія промисловості світу. Світова паливно-енергетична система. Географія вугільної, нафтової і газової промисловості. Електроенергетика світу. Чорна і кольорова металургія світу, основні райони розміщення металургійного виробництва. Машинобудування світу: географія основних галузей. Основні райони розміщення: хімічної, лісової і деревообробної, легкої, харчової промисловості. Географія сільського господарства. Особливості розвитку і розміщення галузей рослинництва і тваринництва. Географія транспорту. Міжнародні економічні зв'язки. Основні форми економічного співробітництва. Міжнародний туризм та його різновиди. Глобальні проблеми людства. Виникнення і суть глобальних проблем людства. Найважливіші проблеми сучасності: демографічна, екологічна, енергетична, продовольча, бідності, війни і миру, освоєння ресурсів Світового океану та шляхи їх розв'язання.

2. *Регіони та країни світу* Економіко-географічна характеристика регіонів та країн світу. Економіко-географічна характеристика регіонів та окремих держав (за типовим планом: економіко-географічне положення та його господарська оцінка; природні умови і ресурси; населення і трудові ресурси; особливості галузевої та регіональної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, основні його види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки; регіональні відмінності). Загальна характеристика країн Європи. Німеччина. Велика Британія. Франція. Італія. Польща. Білорусь. Росія. Загальна характеристика країн Азії. Японія. Китай. Індія. Країни Америки. США, Канада. Загальна характеристика країн Латинської Америки. Загальна характеристика країн Африки. Загальна характеристика Австралії та країн Океанії.

3. Критерії та методика оцінювання фахового вступного іспиту

Вимоги до відповіді абітурієнта

В процесі фахового іспиту абітурієнт має виявити достатній рівень набутих знань і вмінь.

Для конкурсного відбору осіб при прийомі на навчання під час вступних випробувань до ВНЗ «Східно-європейський слов'янський університет» у 2019 році використовують шкалу від 100 до 200 балів з кожного випробування.

Підсумкова оцінка за результатами вступного фахового іспиту визначається за шкалою від 100 до 200 балів за такими критеріями:

191-200 балів абітурієнт отримує, виявивши такі знання та вміння:

- повне, логічне та послідовне розкриття змісту матеріалу, поставленого завдання;
- вільне володіння спеціальною термінологією;
- досконале застосуванні одержаних знань, умінь та навичок з різних дисциплін для правильного вирішення всіх поставлених завдань.

161-190 балів абітурієнт отримує, виявивши такі знання та вміння:

- послідовне розкриття змісту матеріалу, поставленого завдання;
- вільне володіння спеціальною термінологією, можливі деякі неточності;
- в основному правильне застосування одержаних знань, умінь та навичок з різних дисциплін для вирішення більшості поставлених питань.

124-160 балів абітурієнт отримує, виявивши такі знання та вміння:

- зміст питань викладено частково, не завжди послідовно;
- у відповідях є помилки у використанні окремих понять;
- при вирішенні поставленого завдання абітурієнт не розуміє шляхів практичного використання одержаних знань.

100-123 бали абітурієнт отримує, виявивши такі знання та вміння:

- основний зміст завдання розкрито;
- допущено грубі помилки у відповідях;
- відсутнє володіння спеціальною термінологією.

У разі використання заборонених джерел абітурієнт на вимогу члена комісії залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

4. Рекомендована література

1. Бойко В.М., Міхелі С.В. Географія материків і океанів (підручник для 7 класу). – К.: Зодіак-ЕКО, 2016.
2. Бойко В.М., Міхелі С.В. Загальна географія: Підручник для 6 класу. – Педагогічна преса, 2016.
3. Булава Л.М. та ін. Фізична географія України (підручник), 8 клас. – АН ГРО ПЛЮС, 2016.
4. Булава Л.М., Мащенко О.М., Ільченко В.Р. Загальна географія. (підручник), 6 клас. – Довкілля-К, 2014.
5. Гілецький Й.Р. Економічна і соціальна географія України. Підручник для 9 класу. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2015.
6. Гілецький Й.Р. Фізична географія України (підручник), 8 клас. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2012.
7. Дідчук І.Л., Заставецька О.В., Брущенко І.В. Фізична географія України (підручник), 8 клас. – Прем'єр ВД «Освіта», 2015.
8. Коберник С.Г., Коваленко Р.Р. Географія* (рівень стандарту, академічний рівень) (підручник), 10 клас. – Харків: Оберіг, 2015.
9. Коберник С.Г., Коваленко Р.Р. Географія материків і океанів: Підручник для 7 класу. – Навчальна книга, 2015.
10. Коберник С.Г., Коваленко Р.Р. Загальна географія: Підручник для 6 класу.- Інститут сучасного підручника, 2014.
11. Надтонка О.Ф., Топузов О.М. Географія (підручник), 9 клас. – Світ знань, 2014.
12. Паламарчук Л.Б., Гільберг Т.Г., Безуглий В.В. Географія* (профільний рівень) (підручник), 10 клас. – Генеза, 2014.
13. Пестушко В.Ю. Фізична географія України (підручник), 8 клас. – Генеза, 2014.
14. Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш. Географія (підручник), 9 клас. – Генеза, 2014.
15. Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш. Географія материків і океанів (підручник), 7 клас.- Генеза, 2012.
16. Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш. Географія* (рівень стандарту, академічний рівень) (підручник), 10 клас. – Генеза, 2010.
17. Пестушко В.Ю., Уварова Г.Ш. Загальна географія (підручник) 6 клас, Генеза, 2013.
18. Садкіна В.І., Гончаренко О.В. Географія (підручник), 9 клас. – Харків: Оберіг, 2010.
19. Скуратович О.Я. Коваленко Р.Р., Круглик Л. І. Загальна географія: Підручник для 6 класу. – Педагогічна преса, 2012.
20. Шищенко П.Г., Муніч Н.В. Фізична географія України (підручник), 8 клас. - К.: Зодіак-ЕКО ВД «Освіта», 2011.